

פרשת וישלח

גירות

[א]

מצוה לקבל גירים

ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע. (בראשית פרק לו, כה)
ע"י בילקוט שמעוני (תהלים רמז תשסא) שתמנע בת מלכים היא, דכתיב ואחות לוטן תמנע אלוף
לוטן אלוף תמנע, וכל אלוף מלכותא בלא תגא, **בעיא לאגיורי**, באת אצל יעקב ולא קבלה הלכה
והיתה פילגש לאליפז. אמר מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא גבירה לאומה אחרת, נפק מינה עמלק
דצערניהו לישראל **דלא איבעי להו לרחקה**.

מצות אהבת הגר

מהמדרש משמע שהיה תביעה על זה שלא קיבלו את לוטן כגירות, ודנו האחרונים האם באמת יש
מצוה בקבלת גרים. ע"י בביאור על ספר המצוות לרס"ג (עשין יט) שמדייק מדברי האזהרת של
הר"י אלברגלוני שכתב וז"ל יחסה בצלכם גר הבא להתגייר, באומרו כך ה' חסיתי, יקבלוהו
ויודיעוהו קצת מצות וכו', דס"ל דבכלל עשה דואהבתם את הגר, נכללת ג"כ המצוה לקבל גרים,
להכניסם תחת כנפי השכינה.

תמיהת הרשב"ץ למה לא מנו במנין המצוות

וכן מבואר בספר זוהר הרקיע (להרשב"ץ עשין מ) שתמה למה לא הכניסו בכלל המצוות קבלת
גרים, שהיא מצוה מיוחדת בב"ד לקבלם, עי"ש שמוכיח כדבריו ממה שאיתא (יבמות מז, ב) דאחרי
שקיבל עליו את המצוות, מלין אותו מיד משום דשהויי מצוה לא משהינן וכו'. הרי לן להדיא שיש
מצוה, ולכן אסור להשהותו. עוד הוכיח ממה שאמרו (כתובות יא, א) גר קטן מטבילין אותו על דעת
ב"ד, והוא מפני המצוה הזו שנתחייבו לקבל גרים. אבל כתב הרשב"ץ שאינו יודע על איזה מצוה
נסמוך אותה. ובקונטרס אחרון, כתב שהיא בכלל מצות מילה וטבילה של בן ישראל, עיין שם.
והשיג עליו הגרי"פ, שמה ענין זה לזה, וגם כי טבילה בישראל ליכא כלל, אם לא מטומאה לטהרה,
אבל ערל ישראל אינו טעון אלא מילה בלבד.
אבל כתב הגרי"פ שאנו רואים דהר"י אלברגלוני ז"ל מכניס אותה בכלל עשה דאהבת גרים, ואם
כן מתורצת תמיהת הרשב"ץ ז"ל.

מצות אהבת השם

עוד טען עליו הגרי"פ די"ל בפשיטות דלדעת מוני המצות היא נסמכת על מצות אהבת ה', וכמבואר
בספרי (פרשת ואתחנן פסקא לב), ואהבת את ה' אלקיך, אהבהו על כל הבריות כאברהם אביך,
שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן וכו', מלמד שהיה אברהם אבינו מגייר ומכניסם תחת כנפי
השכינה עיין שם. הרי לן שלגייר גרים הוי פן אחד של מצות אהבת השם. ועי' בסה"מ להרמב"ם
(עשין ג') שמביא דברי הספרי והוסיף עליו, וז"ל ורצה לומר כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו
שהעיד הכתוב אברהם אוהבי וכו', קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו, כן אתה אוהב אותו
עד שתקרא אליו בני האדם עכ"ל. וגם הרשב"ץ ז"ל גופיה הביאה (בזה"ר עשין ג') עיין שם, והוא
תימא על הרשב"ץ.

אבל כ' הגרי"פ שאין זה דעת רס"ג, שהרי לא מנה כלל עשה דאהבת ה' במספר העשין. ועי' לעיל (בעשה ראשונה) מה שביאר טעמו בזה.

[ב]

בפני ב"ד

טבילה לשם נדה או קרי

הגמ' במסכת יבמות (מה,ב) מביא ההוא דהוון קרו ליה בר ארמייתא, (פרש"י שלא טבלה אמו כשנתגיירה) אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה, (פרש"י ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא, וכן מי לא טבל לקריו) עוד מביא הגמ' ההוא דהוון קרו ליה בר ארמאה, אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו.

[מכאן דנו פוסקי זמנינו לגבי מקרים שמי שחשב שהוא יהודי, והתברר שבאמת הוא גוי, שאם פעם טבל לקריו, או אולי אפילו טבל ערב יוה"כ, והיה לו מילה ביום השמיני, שלא צריך אלא לקבל עליו עול מצוות, שהמילה וטבילה נחשב כגירות]

טבילה שלא בפני ב"ד

והקשו בתוס' (ד"ה מי לא טבלה לנדותה) איך מועיל הגירות, הא אמרינן לקמן (מו,ב) דגר צריך שלשה, דמשפט כתיב ביה, א"כ מה בכך שטבלה לנדתה, הרי לא היה בפני ב"ד. (ואפילו למאן דאמר בריש סנהדרין (ג,א) דבר תורה חד נמי כשר, מכל מקום אין דרך נשים להביא איש עמהן בשעת טבילה, ואשה אינה ראויה לדון, כדתנן (נדה מט,ב) כל הכשר לדון כשר להעיד) ותירצו בתוס' דהאי דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות, אבל לא לטבילה. ואף על גב דאמרינן לקמן (מז,ב) דשני ת"ח עומדים מבחוץ, היינו לכתחילה דעדיף טפי, אבל אין זה מעכב. וכן כתב הרמב"ן, שקבלת מצוות בפני ב"ד מעכב בדיעבד. ועי"ש שמוכיה כדבריו מדאמרינן במסכת קדושין (סב,א) בענין המקדש את האשה לאחר שתגייר, גר נמי לאו בידו, דאמר ר' יוחנן גר צריך שלשה, מי יימר דמזדקקי ליה בי דינא, ואי ס"ד לא צריך שלשה אלא לכתחלה, אמאי לא תפסי בה קדושין דהא בידו הוא, ואפשר לומר דגבי קבלת מצוות צריך שלשה אפילו בדיעבד, דמשפט כתיב ביה מה התם שנים שדנו אין דיניהן דין אף כאן אינו גר אפילו בדיעבד, אבל מי שהודיעוהו מקצת עונשין של מצות ומתן שכון וקיבל עליו בב"ד לטבול ולמול, אם הלך ומל וטבל שלא בפני ב"ד הרי זה כשר ולא פסלינן לזרעיה.

עוד תירצו (בתוס') שם יש מפרשים, דכיון דידוע לכל שטבלה, כאילו עומדים שם דמי. אבל חזר והק' דטבילת נדה בלילה ולקמן (מו,ב) אמר אין מטבילין גר בלילה, ותי' כנ"ל שאי לא כתיב משפט אלא אקבלת מצוה, אתי שפיר, והא דאין מטבילין היינו לכתחלה מדרבנן. יוצא שבין לרש"י בין לתוס' הגירות נעשתה ע"י הטבילה שטבלה לנדתה.

שיטת הר"מ שטבילה בפני ב"ד מעכב

אבל דעת הר"מ שאין כאן אלא ראייה שבאמת היה כאן גירות אמיתי, ולא שהטבילה לנדתה היה טבילת הגירות. ויש בזה נפקא מינא, דלפי רש"י רק בטבלה אמרינן שהיא גיורת, אבל לפי הר"מ אפילו אם עשה מצוות אחרות. וז"ל הר"מ (הלכות איסורי ביאה פרק יג,ט) **גיורת שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, כגון שתטבול לנדתה, ותפריש תרומה מעיסתה וכיוצא בזה, וכן גר שנוהג בדרכי ישראל שטובל לקריו ועושה כל המצות הרי אלו בחזקת גרי צדק, ואף על פי שאין שם עדים שמעידין לפני מי שנתגיירו, ואף על פי כן אם באו להתערב בישראל, אין משיאין אותם**

עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפנינו הואיל והוחזקו עכו"ם. הרי לך להדיא שטבילה לאו דווקא, אלא כל ניהוג יהודי.

קושיית החמד"ש למה נקט טבילה

ועי' בשו"ת חמדת שלמה (יו"ד סי' כט) שמקשה, שלפי הר"מ למה הגמ' נקט דווקא טבילה, הרי לפי הר"מ אין זה אלא סימן בעלמא שהתגייר בפני ב"ד, עוד הקשה למה הר"מ הוסיף הפרשת חלה, ולא שאר מצוות. ועי"ש שתי' משום דאין טומאת קרי ואין טומאת נדה שייכים בגוי, ולכן נקט הגמ' דווקא אלו, דאם היה עושה מצוה אחרת, אינו ראייה שהוא יהודי והתגייר כדין, דדילמא מקיים המצוה כמי שאינו מצווה ועושה. ולפי"ז מוסבר ג"כ למה נקט הר"מ הפרשת חלה, משום דקי"ל (רמב"ם הלכות ביכורים פרק ח הלכה ט) גר שנתגייר והיתה לו עיסה נתגלגלה, עד שלא נתגייר פטורה ואם משנתגייר חייבת, ולכן רק ע"י שהוא מפריש חלה אפשר להבחין בו שהוא יהודי.

הפרשת תרומה אצל גוי

ויש להעיר על דבריו ממה שכתב הר"מ בפירוש המשנה (מסכת תרומות פרק ג משנה ט) להסביר מה שכתוב במשנה, שהעובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדשן הקדש, שאף על פי שאין הגוים חייבין במצות, אם קיימו מהם משהו מקבלים עליהן מקצת שכר, וזה מן הכללים אצלנו. והואיל ומקבלים עליהם שכר, מעשיהם בהם קיימים כמו שאתה רואה. הרי לך ששיך תרומות ומעשרות אפילו בגוים. אבל עי' ברמב"ם (הלכות תרומות פרק ד הלכה טו) שהעכו"ם שהפריש תרומה משלו דין תורה שאינה תרומה, לפי שאינן חייבין, ומדבריהן גזרו שתהיה תרומתו תרומה משום בעלי כיסין. הרי שלא פסק כמו שכתב במשנה במסכת תרומות.

עשיית מצוות ע"י גוי

ועדיין יש להעיר עליו ממ"ש הר"מ גיורת שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, משמע שטבילה וחלה שנקט אינו אלא לדוגמא, אבל העיקר שינהוג כיהודי שומר תורה ומצוות. אלא שיש להקשות שהרי שיטת הר"מ היא שגם גוי יכול לקיים מצוות ולקבל עליהם שכר, כמ"ש (הלכות מלכים פרק י הלכה י) בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו. וכן הוא בהלכות מילה (פרק ג הלכה ט) וז"ל עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד בו, היה אסור לישראל לחתוך לו אותה שהעכו"ם אין מעלים אותם מידי מיתה ולא מורידין אותן אליה, אף על פי שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה, לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו. ועי' בשו"ת הרמב"ם (סימן קמח) שמסביר שהטעם שמותר למולו הוא משום שמקבל שכר על עשיית המצוות, וז"ל שם, מותר לישראל למול הגוי, אם רוצה הגוי לכרות הערלה ולהסירה, לפי שכל מצוה, שהגוי עושה, נותנין לו עליה שכר, אבל אינו כמי שהוא מצווה ועושה, ובלבד שיעשנה כשהוא מודה בנבואת משה רבינו, המצווה זאת מפי אלהים יתעלה, ומאמין בזה, ולא שיעשנה לסבה אחרת. א"כ ק' מה הראיה מזה שעוסק במצוות שהוא יהודי והתגייר כדין, דילמא אינו מקיימם אלא כמי שאינו מצווה ועושה. וצ"ל שאע"פ שיכול לקיים מצוות ומקבל שכר, אבל סוף כל סוף אין דרך גוים לקיים מצוות שלא נצטוו עליהם, א"כ מזה שרואין שנוהג כיהודי, אפשר להוכיח שהתגייר כדין.

[ג]

קבלת מצוות

האם קבלת מצוות מעכב בגירות

גירות כולל ג' דברים, קבלת מצוות, מילה, וטבילה. ויש לדון האם קבלת מצוות מעכב בחלות הגירות. ע"י בחי' הריטב"א למסכת כתובות (דף יא עמוד א) בסוגיא דגר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד, שהק' הריטב"א דגר בעלמא בעינן שיודיעוהו קלות וחמורות, וכאן הוא קטן ולא הודיעוהו כלום, תי' הריטב"א דההיא למצוה ולא לעכב, והכא דלאו בר הודעה הוא אינו מעכב. וכן כתב בחידושי הריטב"א (מסכת יבמות מז, א) וז"ל ומודיעים אותו קלות וחמורות, וסברא דרבוותא ז"ל שאם לא הודיעוהו אינו מעכב והכי משמע בפ' כלל גדול (ס"ח א'). היינו ממה דאיתא התם רב ושמאל דאמרי תרוייהו מתני' בתינוק שנשבה לבין הגוים, וגר שנתגייר לבין הגוים, ופירוש הריטב"א שם שמיירי שקיבל עליו בפני שלשה ונתגייר בפניהם, אלא שלא הודיעוהו מצות שבת שאין זה מעכב, והלך ודר בין הגוים ולא ידע לעולם מצות שבת. משמע שאין קבלת מצוות מעכב את הגירות.

חילוק בין קבלת מצוות להודעת מצוות

ויש (שו"ת חמדת שלמה יו"ד סי' כט) שרצו לחלק בין קבלת מצוות, שלכו"ע מעכב, להודעת מקצת מצוות, שבזה רוצה הריטב"א לומר שאינו מעכב. וכן מדויק בלשון הריטב"א **שקיבל עליו בפני שלשה ונתגייר בפניהם**, אלא שלא הודיעוהו. אלא דעדיין יש להעיר ממ"ש במס' כתובות לגבי גר קטן, דשם הרי לא לבד שלא היה הודעת מצוות, לא היה גם קבלת מצוות, הרי לן שגם הקבלה לא מעכב. וראיתי בהגהת הריטב"א למס' יבמות (מהגר"י יפהן) שרצה לומר שס"ל לריטב"א שקבלת מצוות מעכב, משום שזה עיקר הגירות שבא ליכנס ל"יהדות", ויהדות בלי מצוות אין זה יהדות, ולכן בגר קטן שמטבילין אותו על דעת ב"ד, ומועיל מדין זכין לאדם שלא בפניו, אז שפיר יש כאן כניסה ליהדות.

חילוק זה מבואר בשו"ע (ערוך יורה דעה סימן רסח) דבסעיף ג פסק המחבר, שכל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הכשרים לדון וביום, מיהו דוקא לכתחילה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' ובלילה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, **חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה**. ואילו בסעיף יב כתב המחבר שאם לא בדקו אחריו, **או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן**, ומל וטבל בפני ג' הדיוטות, ה"ז גר אפי' נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל יצא מכלל העובדי כוכבים.

גרות לשם אישות

הבאנו דברי השו"ע שאפילו אם נתגייר בשביל דבר חל הגירות, וקשה הרי אמרנו שקבלת מצוות מעכב, וצ"ל כמו שכתב הריטב"א שאע"פ שהתגייר בשביל אשה, אבל התכוון לחיות כיהודי, רק שהסיבה שהתגייר לא היה משום שרצה להסתופף תחת כנפי השכינה, אלא בשביל לישא אשה. ועי' בשו"ת אגרות משה (יורה דעה חלק ג סימן קו) שעפ"י רוב אלו שמתגיירים בשביל אישות, אינם באמת מקבלים עליהם עול מצוות, אע"פ שבפני ב"ד קיבלו עליהם עול מצוות בפה מלא, וזהו כוונת הש"ע (יו"ד סימן רס"ח סעי' י"ב) בנודע שבשביל דבר הוא מתגייר חוששים לו עד שתתברר צדקתו, והוא משום דכיון שבשביל דבר נתגייר, יש לחוש שמא אף שקבל המצות בפיו לא קבלם בלבו, וכיון שיש טעם וסברא לחוש לזה, הוא כאנן סהדי שיש ספק שאין בזה שוב משום דברים שבלב אינם דברים.

ועי"ש עוד שרוב רובם של אלו שרוצים בנכרי אינם שומרי תורה בעצמם, א"כ לא מסתבר שהנכרי והנכרית שמתגירין בשבילם, ישמרו דיני התורה יותר מהם, שהיו כאנן סהדי שאין מקבלין המצות בודאי, שלכן צריך ישוב הדעת גדול בקבלת גרים.

חוץ מדבר אחד

עי' בשו"ת אג"מ (שם) שדן בגיורת שרוצה להתגייר ולקבל עליה עול מצוות, אבל אינה מוכנה לקבל על עצמה הלכות צניעות. ורצה לומר שהיא דאיתא במסכת בכורות (ל,ב) עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, ר' יוסי בר' יהודה אומר אפי' דקדוק אחד מדברי סופרים, שאין הכוונה שגם בדיעבד אינו חל, אלא שרק לכתחילה אין מקבלין אותו. ועי"ש שמוכיח מהא שאר"י ב"ר יהודה שאפילו אם אינו מקבל עליו דקדוק אחד מדברי סופרים, שמסתבר שכיון שקבל עליו כל מצות דאורייתא, ואף לא תסור בכלל דהא קבל עליו כל איסורין ומצוות דרבנן, הרי יש לו להיות גר מדאורייתא, שלא מסתבר שחכמים יעקרו הגרות דאורייתא שנוגע לקידושין ולכמה דברים, ולהקל בהם ולא היה מזכיר זה הגמ' בפירוש. וא"כ צריך לומר לר"י ב"ר יהודה דרק אין מקבלין לכתחלה ובדיעבד כשקבלוהו הוא גר, א"כ משמע שגם לדין הרישא בלא קבל עליו דבר אחד מדיני התורה, נמי הוא רק דין שלכתחלה אין מקבלין אבל בדיעבד כשקבלוהו הוא גר, וחייב אף במצוה זו שלא קבל עליו, דמה שלא קבל עליו אינו כלום לפוטרו, דהא הוא מתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל.

ע"מ שאהיה כהן גדול

הגמ' במסכת שבת (לא,א) מביא הסיפור הידוע, בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אמר לו שבכתב אני מאמינך ושבועל פה איני מאמינך, גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב, גער בו והוציאו בנזיפה. בא לפני הלל גייריה, יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה, אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי, אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי. והיה ק' לרש"י איך גייריה, הרי מי שמקבל על עצמו כל המצוות חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו, תי' רש"י שסמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו, שלא היה כופר בתורה שבעל פה, אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה, והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו.

אין מקבלין גירות לשלחן מלכים

מדברי רש"י אלה השיג האג"מ על המהרש"א, שעל העובדא דגיירני ע"מ שתשימיני כ"ג, הק' מהא דאין מקבלין גרים משום שלחן מלכים, ולא עדיף זה שגייר עצמו משום כהונה שילבש בגדי כבוד ואיך גייריה הלל, שלא דוקא גייריה אלא דלא גייריה עד לבתר הכי שידע דגר אסור בכהונה, דא"כ גם עובדא ראשונה אפשר לפרש כן וליכא שום קושיא, אבל מה שגייריה הלל היה משום שהיה מובטח שאחר שילמדנו, יסמוך עליו וישמור גם דיני תורה שבע"פ, וגם יקבל עליו איסור זר לעבודות המקדש דצריכים לכהנים.

גדר קבלת מצוות

וממה שעכ"פ הא בשעת הטבילה עדיין לא קבל מצות דתורה שבע"פ, שהוא כמעט רוב דיני התורה, מוכיח הגרמ"פ שצריך לומר שכיון שאיכא עכ"פ קבלת מצות, אף שלא בכולן, הוא גר ונתחייב בכולן, ואין ענין קבלת המצות, משום דבלא קבלת המצות א"א לחייבו, אלא דהוא דין ממעשה הגרות דבעינן קבלת המצות כמו דבעינן מילה וטבילה, וסגי לזה קבלת איזה מצות אף שלא קבל כולן. אבל הוקשה לרש"י על הלל שקבליה לגיירו לכתחלה, מהא דאין מקבלין אף כשלא קבל עליו אף רק דבר אחד וכ"ש שלא היה לו לקבל גר זה שלא קבל עליו כל התורה

שבע"פ, וע"ז תירץ שפיר שהיה הלל מובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו ויקיים גם כל דיני תורה שבע"פ.

[ג]

סדר הגירות

טבילה לפני מילה

התוס' (יבמות מז,ב) ד"ה מטבילין אותו מיד, כתבו שהמילה קודם טבילה, ועי"ש שמוכיח מהא דאמרינן אין גר עד שימול ויטבול, שמילה הוזכר ראשון. אבל הק' מהא דאמר בהערל (לקמן עח,א) מעוברת שנתגיירה, בנה אין צריך טבילה, היינו שתוס' הבינו שהטבילה חל על העובר, אבל אם הוא זכר אז חסר המילה שצריך להשלים אח"כ, נמצא שהטבילה קדם למילה. ותי' התוס' בשם ר"י, דשאני התם דאכתי לא חזי למילה. האחרונים הבינו שכוונת התוס' היא שהיות ואין העובר ראוי למילה, אז שייך גירות גם בלי מילה, מידי דהוי אנשים שמתגיירות בלי מילה.

אבל עי' בחידושי הרמב"ן שאע"פ שלכתחילה צריך למול לפני הטבילה, אבל בדיעבד זה לא מעכב. ומוכיח מהא דאמרינן לקמן בפרק הערל (עח,א) גירות מעוברת שטבלה בנה אין צריך טבילה, והרי קדמה טבילה למילתו אם זכר הוא, והוה לי' למימר בתה אינה צריכה טבילה. הרי לן שלפי הרמב"ן העובר לא נחשב כאשה, ולעולם גמר הגירות להעובר הוא במילה.

ולפי"ז הקשו האחרונים, דא"כ היה לנו לומר דכשנימול יהיה דינו כקטן שנולד, ולא יהיו לו קרובים אפילו מאמו, וזה אינו, דמפורש ביבמות (צז,ב) דתאומים שהיו הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, יש להם קרובי האם, ובשלמא להתוס' שכה"ג אין המילה מעכבת, ודיינינן שנגמרה גירותו במעי אמו, אתי שפיר די"ל דקרובי האם תלויין בלידה ולא בהריון, וכיון דבשעת הלידה הוי ישראל, שפיר יש לו קרובים מאמו, אבל לדברי הרמב"ן שלא נגמרה הגירות עד המילה שלאחר הלידה, הרי היה לנו לומר דכשנימול יהיה דינו כקטן שנולד, ולא יהיו לו קרובים אפילו מאמו.

וכ' הגרנ"ט (בשיעוריו למס' כתובות בסוגיא דגר קטן) לחדש, שבכל גירות איכא ב' ענינים "יחוס וקהל ישראל", ו"קדושת ישראל", א"כ במעוברת שנתגיירה וילדה, שעדיין לא נגמרה הגירות, ואפ"ה יש לו קרובי האם, ולא אמרינן שאח"כ כשנימול שנגמר גירותו הוי כקטן שנולד, משום דבאמת במעוברת שנתגיירה דנעשית ישראלית, גם העובר נעשה ישראל, אפילו אי עובר לאו ירך אמו הוא, דמ"מ ישראל הוא כיון דאמו ישראלית היא, רק שחסר לו קדושת ישראל, וע"ז מהני המילה דאח"כ שיהא לו קדושת ישראל, ובזה לא אמרינן דכקטן שנולד דמי.

עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל

[עי"ש שבוז מיישב עוד קושיא, דהנה קי"ל שעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר, ושיטת התוס' (יבמות טז,ב) דלמ"ד הולד כשר, היינו משום דאזלינן בתר דידיה דהיינו הגוי או העבד, ולפי"ז הרי הולד צריך גירות. וקשה לשיטתם מהא דאיתא בגמרא בכורות (מז,א) דלויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים, ומוקי לה באופן דאיעבר מעכו"ם ופטור מפדיון הבן, משום דהולד "לוי פסול" מקרי, ולשיטת התוס' דהוי הולד גוי, בלא"ה פטור מחמש סלעים, ואפילו בן ישראלית שנולד מעכו"ם, יפטור מחמש סלעים כיון דגוי הוי.

ובאמת שבתשו' חמדת שלמה (אה"ע סימן ב') הביא לדברי בעל הנתיבות שדן בשאלה זו, והעלה שכל מה שהוא הולך אחר האב ונחשב כגוי הוא רק עד הגירות, אבל לאחר הגירות כבר משתנה דינו והולך אחר האם ואינו ככל גר בעלמא ע"ש.

והגרנ"ט עפ"י מהלכו תי', דעבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הגם שצריך הולד גירות לשיטת התוס' ביבמות, מ"מ אין זה משום שהוא גוי גמור, דבאמת מאחר שהוא נולד מאם ישראלית יש לו יחוס ישראל, שהרי הוא מתיחס אחר אמו, אלא שחסרה לו קדושת ישראל, דענין הקדושה תלוי באבות, וכמו שקדושת כהונה ולויה תלויה באבות, ה"נ קדושת ישראל תלויה באבות, ולא סגי לזה במה שהוא מתיחס אחר אמו. ולפ"ז לא קשה על תוס' בולד שנולד מעכו"ם הבא על בת ישראל שיהא פטור מפדיון הבן, משום דנכרי הוא, דבאמת ישראל הוא מצד יחוס ישראל כיון דאמו ישראל ומתיחס אחריה, ומה שחסר לו קדושת ישראל אינו מחריב בענין זה.

[ד]

גר שמל ולא טבל

שיטת הבנין ציון

ידועים הם דברי הבנין ציון (סי' צא) שגר שמל ולא טבל מותר לשמור שבת, משום שיצא מכלל עכו"ם, (ואולי אפילו חייב בשמירת שבת), וכבר הק' עליו מהא דאיתא במשנה (ברכות מה,א) והנכרי אין מזמנין עליו, ומק' בגמ' (מז,ב) פשיטא, ומשני הכא במאי עסקינן בגר שמל ולא טבל, דאמר רבי זירא אמר רבי יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול, וכמה דלא טבל נכרי הוא, הרי לן להדיא שלא יצא מכלל עכו"ם.

גר שמל ולא טבל לענין יין נסך

אבל מצאנו חבר לדברי הבנין ציון, והוא בשו"ת רדב"ז (חלק ג סימן תעט) שנשאל לענין מעשה, בגר שמל וחלה, ושהה ימים ולא טבל, ונגע ביין אם אסרו, וכן אם מזמנין עליו או מצטרף לעשרה ואם קדש אשה אי חיישינן לקדושו, אם הוא עדיין בלתי ישראל או ישראל לכל דבריו. הרדב"ז ענה שמעשה בא לפני ר"י ז"ל כיוצא בזה, והתיר את היין אפי' בשתייה, ואזיל לשיטתיה דגר תושב מגעו מותר בשתייה, וכ"ש גר שמל וקבל עליו מצות. ואעפ"כ לא ראה ר"י להתיר לכתחלה שיגע ביין, ואף על גב דאמרינן בפ' ר' ישמעאל דעבדים שמלו ולא טבלו עושין יין נסך, היינו מפני שאין מתגיירין בלב שלם מרצון נפשם אלא בעל כרחן מאימת רבן. והר"ן ז"ל דחה ראיות הללו, וכתב דליכא לדמויי מל ולא טבל לגר תושב, משום דגר תושב מקבל מהשתא, וגר אינו מקבל אלא לאחר טבילה.

הרדב"ז מכריע דעדיף טפי מל ולא טבל מגר תושב, מכמה טעמי חדא דגר תושב לא קבל שום מצוה ממצות ישראל, וזה קבל עליו מקצת מצות קלות וחמורות. (צע"ג שהרי קיבל עליו כל המצוות, רק הודיעו לו מקצת מצוות, כמו שכ' האג"מ הנ"ל, וצ"ל שס"ל לרדב"ז שאין הבדל בין הודעת מצוות לקבלת מצוות.) ומ"ש הר"ן ז"ל שאינו מקבל אלא לאחר טבילה ליתא דנהי דלא מיענש עלייהו, אלא עד לאחר טבילה, אבל מהשתא קבלינהו עליה. ותו דגר תושב לא מל וזה כבר מל ויצא מטומאת העכו"ם. ותו דגר תושב לא קבל עליו דת ישראל וזה כבר קבל עליו להיות כמונו, אלא שנאנס ולא היה יכול לגמור הדבר. ומכל הני טעמי אני אומר דאפילו למאן דאית ליה גר תושב אוסר היין, במגעו מודה הוא בגר שמל ולא טבל. והאשר"י ז"ל כתב זה המעשה בלא חולק, ולא כתב מה שלא רצה ר"י לעשות מעשה לכתחלה משמע דס"ל דאפי' לכתחלה מותר. אבל מסיים הרדב"ז דלענין להצטרף לכל דבר שבקדושה, ולענין אי חיישינן לקידושו, הדבר ברור שאינו כישאל לשום דבר. דקייל"ן מל ולא טבל כאילו לא מל. אלא שיצא מכלל עכו"ם שמצוה להחיותו, ואין מגעו ביין טמא, ולכלל ישראל לא בא עד שיטבול ודברים ברורים הם.

הריגת אנשי שכם

לפי דברי הרדב"ז אלא יש ליישב דבריו במקום אחר, הנה כ' הרדב"ז (פ"ט מהל' מלכים הל' יד) שאנשי שכם מלו לשם גירות. ועי"ש שבוז מיישב קושייתו למה יעקב אבינו ע"ה כעס על שמעון ולוי, הרי לדברי הר"מ הם היו חייבים מיתה, משום שלא דנו את שכם וחמור על זה שעברו על איסור גזל. ות"י שהם נימולו לשם גירות, א"כ הם כקטנים שנולדו, ולא חייבים על מה שעברו כשהיו גוים. ויש לתמוה על דבריו שהרי קי"ל גר שמל ולא טבל כאילו לא מל, ולא מצינו שהם טבלו א"כ איזה גירות יש כאן. אבל לדבריו כאן אולי יש ליישב, שאע"פ שלא נכנסו לכלל ישראל, אבל מכלל עכו"ם יצאו, ויהיה בזה חידוש שלגבי הדין כקטן שנולד מספיק שיצא מכלל עכו"ם, ועדיין צ"ע.

שיטת הרשב"א

ועי"ע בחידושי הרשב"א (יבמות עא,א) על הגמ' שמק' לרבי עקיבא האי תושב ושכיר מאי עביד ליה, ומשני לאתויי גר שמל ולא טבל, וקטן שנולד כשהוא מהול. והק' הרשב"א א"כ היינו גוי ואף על פי שמל הרי הוא כערל, דהו"ל כערבי מהול, ות"י הרשב"א דשאני הכא דמילתו לשם יהדות, ואף על פי שלא נגמר גירותו מ"מ כבר התחיל ונכנס קצת בדת יהודית, שאינו צריך אלא טבילה. הרי לן גם בדברי הרשב"א שאע"פ שמל ולא טבל כאילו לא מל, אבל אינו כגוי גמור, וזה סמך לדברי הבנין ציון.

יישוב מסוגיא דברכות

ומה שהק' מהגמ' בברכות, ע"י בספר תשובות והנהגות (ח"ג סי' שי) שרצה לומר שמשו"ה נקט המשנה לשון נכרי ולא גוי, שאע"פ שאינו יהודי ואינו חייב במצוות, אבל לא נחשב לגוי אלא לזר. ועי"ה בדברי תלמידי ר"י שם, דאולי יש משמעות שלפי המסקנא אע"פ שאינו חייב במצוות, אבל נחשב עכ"פ כגר תושב. שכ' ה"א דהוי כגר תושב וחייב במצוות, קמ"ל, ויש לדון אם הקמ"ל מבטל כל ההנחות, או רק מה שכ' בסוף שחייב במצוות, עי"ש.